

Bài d i đây là tâm tình c a anh H, m t ng i bà con trong h đã k cho nghe, PTV chép i.



Tr a ngày 30 tháng 4 năm 1975 tôi đang ng i trong căng tin c a nhà máy Hoá Ch t Vi t Trì thì tai nghe nh ng ti ng la hét m ĩ vui nh n t phòng thông tin c a Công Đoàn nhà máy. “Th ng r i... Ta th ng r i... D ng Văn Minh đ u hàng r i.” Tôi b d c c n c chè và cùng vài ng i ch y v i ra xem chuy n gì. M t nhóm công nhân đang vây chung quanh anh Minh, th ký Công Đoàn cho bi t tin v a nh n đ c qua đài Ti ng Nói Vi t Nam là quân ta đã chi m đ c Dinh Đ c L p, b t D ng Văn Minh ph i tuyên b đ u hàng. Nghe v y, nh ng ti ng hét l n vui m ng m t l n n a l i vang lên. Nh ng ngày tr c đây, k t sau tr n đánh vào Buôn Mê Thu t, Đoàn Thanh Niên Lao Đ ng H Chí Minh c a nhà máy đã làm m t áp phích l n v b n đ c a 44 T nh mi n Nam Vi t Nam C ng Hòa và đ ng nó g n c ng ra vào. Trên t m áp phích đó, c m i khi đ c tin quân ta gi i phóng thêm t nh nào thì l p t c t nh đó đ c v m t lá c Đ sao Vàng ngay. Tôi đã th y càng lúc càng nhi u lá c Đ sao Vàng xu t hi n trên t m áp phích ch trong m t th i gian ng n đ n n i ph i hoài nghi, dù không nói ra m t. Bây gi , đ i u nghi ng đó đã th t r i, m ng quá đi. Thôi t nay là h t chi n tranh và nh ng thanh niên mi n B c s không còn ph i xuôi Nam chi n đ u trong chi n tr ng B n a. Và đ i u quan tr ng tôi s g p l i ng i cha ru t đã xa cách gia đình t i 21 năm r i. Hôm đó, nh đ cùng chào m ng v i ni m vui l n c a đ t n c, tr nh ng khâu c n ph i v n hành máy ch y liên t c còn t t c các khâu lao đ ng trong các phân x ng và các phòng ban khác đ c ban lãnh đ o nhà máy cho ngh vi c s m đ mang tin vui v cho gia đình bi t. Tôi phóng nhanh xe đ p v nhà báo tin cho m tôi bi t ngay tin vui này.

V đ n nhà, đ t xe vào trong, ch a k p khoe tin thì m tôi đã nói: “Sao nay con v s m v y? B đ i vào t i Sài Gòn r i con bi t ch a?”. Tôi tr l i m là đã bi t, đ c nhà máy cho v s m đ nh k m nghe đây. M tôi ng i bàn sát c a s nh đang suy nghĩ đ i u gì. Tôi c i áo đi ra gi ng n c sau nhà múc n c t m sau đó quay tr vào mà v n th y m tôi ng i yên t i ch . Tôi b c l i bên bà, h i: “U sao v y?” và đ t tay tôi lên trán bà, t p: “U c m hay sao nói cho con bi t v i”. Nh ng bà nhìn tôi, mi ng c i m m, tr l i:

- Không con. M kho mà... có đi u m đang nghĩ v th y con thôi. Không bi t th y con bây gi trong đó đang nh th nào?

Nghe th , tôi đi m cái t g g cũ, l c l i r i l y ra t m nh đen tr ng ch p chân dung cha tôi đã cũ, vàng. Trong nh, m t ng i đàn ông m c b đ tr n r n ri, ánh m t nghiêm ng , đ ng c nh l đ ng m t khu nào đó trong thành ph Sài Gòn c a mi n Nam. T m nh này là t m duy nh t, gia đình nh n đ c t cha tôi, khi hai mi n Nam-B c còn liên l c đ c b ng th t .

Cha tôi, m t chi n binh trong l c l ng Dù thu c quân đ i Liên Hi p Pháp. Nh ng ngày cu i cu c chi n năm 1954, đ n v ông đ c máy bay th xu ng ti p s c cho căn c Đ i n Biên Ph đang b vây hãm đ không lâu sau đó, căn c n y l t vào tay b đ i Vi t Minh. May m n thoát ch t, b b t làm tù binh r i ông đ c tr t do và theo đ n v quay v Hà N i. Nh ng ngày cu i c a Hi p Đ nh Geneva, ông đã cho ng i v quê S n Tây đón m con tôi lên đ cùng ông vào mi n Nam nh ng chuy n không thành, ông ph i theo đ n v Sai Gòn tr c. Th c ra chuy n đ ra Hà N i khi đó, đoàn ng i làng có hai m con tôi đã b cán b Vi t Minh l a đ a vào t m trú trong khu r ng v ng. Khi đoàn ng i đ c phép ra kh i r ng thì th i h n di c đã qua, gia đình b chia c t t đó lúc tôi m i đ c g n m t tu i.

Hai m con quay tr v Hà N i s ng trong gian nhà c a ông ngo i tôi. Là dân thành th , m tôi bi t c t may qu n áo r t khéo và nh cái khéo tay này mà bà đã nuôi tôi ăn h c. Tôi đ c nghe k là các cán b đã tìm bà đ đ t may qu n áo cho h r i khi các H p Tác Xã May M c gi i th , bà đã tìm mua s h u th c th đ c m t máy may cũ và nh v y mà cu c s ng đ v t v so v i nhi u ng i khác. Tu i u th c a tôi g n li n v i thành ph Hà N i t nh ng làn s ng m bu i ban mai trên m t H Tây, mùi không khí đ ng ph quy n v i lá cây sau các c n m a rào. Nh ng bu i tr a mùa Hè, tr n m đ ch i, tôi cùng chúng b n đi lang thang vào v n bách thú, quanh b h ho c trèo lên nh ng cây bên v đ ng đ tìm b t các chim non trong t . Có khi rình ném đá vào nhà hàng xóm bu i ngh tr a đ r i c b n ù té ch y khi ch gia m c a ra nhìn. Khi tu i l n h n, tôi m i nh n ra nh ng khác bi t gi a mình và các b n đ ng trang l a m i l n nghe chuy n chi n tranh v mi n Nam. Có nh ng bu i sinh ho t chung mà ng i ph trách không cho tôi tham đ . Lúc đó, tôi cũng không hi u t i sao? Có khi v h i m thì bà ch nói: “Thôi con, h không cho thì v nhà v i m”. R i nh ng năm chi n tranh lan ra mi n B c. Máy bay M ném bom nhi u n i và ngay c Hà N i n a. Nh ng đ t bom chùm tu t t trên mây r i xu ng đã phá hu nhi u khu ph l n. C nh ng i ch t m t xác trong các đ ng g ch v n cùng l a khói cháy nghi ngút khi n ai cũng s . Đành ph i kéo nhau đi s tán v các mi n quê cho an toàn. Hai m con tôi v quê n i trong m t làng t nh S n Tây cũ. Đây là vùng bán s n đ a có ru ng có v n cùng các núi đ i r t đ p. Trong làng có nhi u đ a thi u niên tr c tu i tôi và tôi r t mu n làm b n cùng ch i v i chúng nh ng h không thích tôi ra m t. Tr em đã v y mà ng i l n cũng nói x u, dèm sau l ng m tôi m i khi h g p m t nhau trên đ ng ho c trong phi n ch . Tôi đành k t b n v i m thôi, không ai khác.

Đ n tu i tr ng thành, th y nhi u thanh niên xung phong vào b đ i, tôi cũng gi tay xung phong nh ng b cán b trong Ban Tuyển Quân t ch i. Tu i thanh niên, hình nh ng i lính v i cây súng cu n hút tôi m nh ng h không nh n thì đành ch u. V k l i cho m tôi bi t, bà chép mi ng nói làm sao h cho con vào b đ i đ c r i trách kh : “Có m i m t mình m mà con đ nh b đi sao!”. Tôi r t ch t v t khi xin m t vi c làm. Đ n g i t n tay nhi u n i mà không h có chút h i báo làm tôi bu n. Không l thân đã l n l i c đ m ph i nuôi mình mãi nh ng đi xin vi c không ra. Tôi có lúc nh th m ch c s mình đ n ph i làm ru ng nh ng ru ng, nhà cũng không có. May m n làm sao, m tôi tình c g p l i m t ng i b n h c cũ v i bà năm x a khi còn tr . Ng i này nay là m t cán b cao c p và nh s giúp đ c a ông ta, tôi đã vào làm vi c trong nhà máy Hoá Ch t Vi t Trì. R i cũng nh ông ta giúp mà tôi m i đ c công đoàn nhà máy phân cho m t phòng nh trong khu t p th . Tôi đ a m lên đó cùng s ng chung.

Hai tháng sau cái ngày chi n th ng, m tôi v l i Hà N i đ dò h i tung tích cha tôi. Trong h hàng bên n i, có ng i vào mi n Nam công tác và qua đó đã tìm đ c các thân nhân theo các đ a ch cũ năm x a. Khi quay tr l i mi n B c, ng i bà con này g p bà và cho bi t các tin t c v cha tôi. Theo đó, ông là m t sĩ quan quân đ i cao c p c a chính quy n mi n Nam và đã ph i b h c t p c i t o. Thêm m t tin n a, ông đã l p gia đình khác và có đ c hai ng i con gái. Quay v nhà m tôi cho bi t tin và khi k chuy n, không hi u vì nghĩ đ n vi c h c t p c i t o r i liên t ng nh ng c nh tù t i c a cha tôi năm x a lúc b b t làm tù binh hay vì cảm c nh thân ph n mà m tôi khóc r t nhi u.

Tôi d m đ ng khóc nh ng r i tôi cũng khóc theo m .

M tôi r t mu n đi vào mi n Nam ngay đ bi t thêm các tin t c v th y tôi nh ng khi đó giao thông hai mi n còn khó khăn l m, v n còn h n ch ch u tiên cho nh ng cán b đi công tác. Đ ng xuyên Vi t nhi u n i ph i s a ch a và đ ng s t nhi u vùng đã m t h n t lâu. Chi n tranh bao năm tr i đầu ph i m t s m m t chi u thông đ ng ngay đ c. C n háo h c vào mi n Nam đ tìm g p cha tôi cùng gia đình riêng c a ông cũng đ n ngòi ngoai trong lòng m tôi. Tôi v n t p t c đi làm, cũng không h nghĩ là có ngày mình đ t chân vào mi n Nam và thành ph Sài gòn. Nhà máy Hoá Ch t Vi t Trì t ch c m t cu c h p l n có s tham đ c a cán b T ng C c Hóa Ch t t trung ng v ch trì. Theo đó, nhà n c c n khá đông cán b và công nhân viên trong ngành xung phong vào t p qu n các nhà máy hóa ch t trong mi n Nam. Tin v m t xã h i mi n Nam đói nghèo, l c h u do chính mi ng nh ng b đ i mi n B c t chi n tr ng mi n Nam tr v k l i trong các tháng tr c đã làm con s ng i xung phong ch đ m đ c trên đ u ngón tay. Ai cũng s kh , s ph i xa gia đình đ đ n công tác trong vùng đ t đói nghèo đ n n i c bát ăn c m cũng không có. K t qu , công đoàn nhà máy ph i h p và xét hoàn c nh t ng ng i m t đ ch đ nh b t bu c. Tên tôi đã đ c h ch n, đành ph i chu n b hành lý đ theo đoàn vào Nam dù tôi không mu n.

Đ ng s t v n ch a s a xong, chúng tôi 18 ng i ng i n m chung v i hành lý trong chi c xe t i Molotova cũ k c a đoàn xe vào mi n Nam. Trên xe tuy m t nh ng có cái thú ng i ng m c nh hai bên đ c đ ng. Chúng tôi qua nhi u vùng, đ a danh tr c gi ch nghe tên trên báo. H bom, c u s p, đ ng b b c t ng t ng nh a, các khu dân c , ch ... xu t hi n đây đó đ c theo các đ n đ ng xe qua. c các vùng xa th đô, ng i dân lam lũ, nghèo kh , thi u th n l rõ trên ánh m t, qu n áo và khung c nh s ng. Mi n B c quê h ng xã h i ch nghĩa còn nh v y thì mi n Nam ch c ch n ph i nghèo, thi u th n ghê g m. T t c cũng do chi n tranh, do đ qu c M reo r c mà ra..., ng i đi chung trên xe k t lu n.

Xe v a vào đ a gi i mi n Nam, chúng tôi đã b m tay nhau nhìn khung c nh m i. Nhà c a ng i dân cùng các công trình đô th nh c u, đ ng g n các tr c l giao thông trông đ p và v n minh h n h n mi n B c. Đi r i ngh ng i r i đi ti p cho đ n khi đoàn xe đ n đ c khu công nghi p Biên Hoà. Có quá nhi u nhà máy t i đây. Đoàn 18 ng i chúng tôi nhìn ngang nhìn đ c t ng dây nhà máy trong khu v c này và tuy không ai nói v i ai nh ng đ u tr m tr tr c công nghi p mi n Nam. R i chúng tôi đ c phân công vào công tác trong m t nhà máy có cái tên VICACO. M t nhà máy s n xu t ch t Sút (NaOH) t mu i bi n và c Acid Chlohidric (HCL) n a. M t nhà máy b ngoài trông r t nh mà không ng bên trong l i l p đ t các máy móc t i t n, s n xu t đ c các hóa ch t v i s n l ng, hàm l ng r t cao g p nhi u l n so v i công ngh t i mi n B c. Chúng tôi ng c nhiên và ng m th n ph c trong b ng. Nhìn nh ng công nhân mi n Nam đang làm vi c t i đây r i sau đó làm vi c chung v i h , tôi m i th y ng i dân mi n Nam khác xa ng i dân mi n B c. Ki n th c chuyên môn và xã h i c a h h n h n chúng tôi. K s h n h n k s i mi n B c và công nhân cũng v y. M t s r t r e, c n th n t nhiên n y sinh trong đoàn ti p qu n chúng tôi. Ai cũng s ng i trong nhà máy t i mi n Nam này bi t trình đ th c s c a c đ m chúng tôi. S h c i, n i lo chính trong lòng vì đ u gì mình cũng thu c phía chi n th ng. V n m ngh trong căn phòng mà đ c bi t tr c đây là các phòng dành cho công nhân ng qua đêm n u ph i l i t n g ca, tôi suy nghĩ xã h i mi n Nam không h l c h u v công ngh v con ng i... nh l i nói tr c gi v n đ c nghe. Ngay c trong bu i h p khi ch n ng i xung phong vào ti p qu n, cán b ngành t trung ng cũng đã nói nh v y khi đ ng viên cán b công nhân viên. Nh ng dây nhà ngh đ y đ ti n nghi t các trang b nh bàn gh , gi ng ng , qu t tr n, phòng v sinh, đèn chi u... đ đây, trong khu v c khép kín c a khu công ngh còn đ c nh v y thì trong thành ph Sài gòn ch c ch n ph i r t đ p. Tôi cũng ch a nghĩ s ra sao khi tìm g p đ c hai cô em gái tôi.

R i m t ngày tôi theo đoàn vào làm các th t c công tác trong m t toà nhà T ng C c Hoá Ch t v a ti p qu n nay tr thành tr s c a Công Ty Hóa Ch t C B n mi n Nam n m g n ch B n Thành. L n đ u tiên trong đ i tôi bi t đ n thang máy khi lên m t phòng tu t trên t ng th ng. Sau khi làm xong các gi y t và th t c, chúng tôi đ c tho i mái đi thăm ph xá. Ngay t lúc còn ng i trên xe buýt nhìn c nh v t đ c theo đ ng và khu ph đ n vào Sài gòn tôi đã th y v t t tr i nhi u l n so v i th đô Hà N i. M t v b ngoài sáng s a, v n minh l ra t cách ph c s c, sinh ho t c a ng i dân mi n Nam. Gi đây đi b trên các con đ ng trong khu trung tâm thành ph m i th y b n thân tôi, m t ng i dân mi n B c quá s c l c h u, nghèo nàn... t b cánh (qu n áo) trên ng i. Tôi rõ ràng xa l v i các ti n nghi đang đ c ng i dân trong thành ph

này s□ d□ ng. Bên v□ đ□□ ng và trong các c□ a hi□ u sang tr□ ng đ□ y □ p hàng hoá th□ t đ□ p và m□ i □ □ n đ□ u chúng tôi đ□□ c th□ y. Có ti□ n c□ vi□ c vào mua tho□ i mái khác h□ n v□ i c□ nh chen chúc đ□ ch□ đ□□ c t□ i □□ t mua s□ hàng ít □ i nh□ c□ nh th□□ ng th□ y □ các khu ph□ ngoài mi□ n B□ c. Ph□ xá thì thôi, nh□ ng tòa nhà to đ□ p th□ p thoáng sau dòng xe g□ n máy ch□ y h□ i h□ trên đ□□ ng. Khung c□ nh y nh□ □ n□□ c ngoài, m□ t ng□□ i trong đoàn chúng tôi nói nh□ cho nhau cùng nghe. Tôi b□ i r□ i ng□ m nhìn các cô gái mi□ n Nam nói chính xác là cô gái Sài gòn đang d□ o b□□ c trên đ□□ ng. Họ đ□ p quá s□ c, nh□ tiên... t□ dáng đi□ u, mái tóc, y ph□ c m□ c trên ng□□ i và nh□ t là khuôn m□ t c□ a h□ □ rõ v□ sung túc đài các so v□ i nh□ ng n□ cán b□ tr□ trong đoàn chúng tôi. Tôi m□ m c□□ i, nghĩ th□ m hai cô em gái tôi trong này cũng v□ y. Tôi âm th□ m tách ra kh□ i đoàn đ□ t□ mình đi theo ý mu□ n. Tôi đi r□ o qua nhi□ u con ph□ Sài Gòn r□ i th□ y m□ i chân, tôi □ y can đ□ m b□□ c vào m□ t hàng n□□ c th□ t đ□ p g□ n m□ t giao □ □ □ n, có tên là Cafe Minirex. Ch□ n m□ t bàn sát khung c□ a kính trong su□ t có th□ nhìn rõ ng□□ i đi bên ngoài, tôi quan sát chung quanh. Bàn gh□, các bình hoa, qu□ y thu ngân, khách cùng vách t□□ ng trang trí c□ nh m□ t r□ ng cây th□ t đ□ p... th□ t không khác m□ t ti□ m □ n□□ c ngoài trong phim □ nh. Ch□ t m□ t ng□□ i h□ u bàn b□□ c đ□ n, g□ t đ□ u chào tôi r□ i h□ i:

- Th□ a ông, ông dùng chi?

Tr□ i □ i! Ng□□ i h□ u bàn này quá □ ch s□ khi ti□ p xúc v□ i khách hàng th□ t khác h□ n v□ i cung cách c□ a m□ u d□ ch viên trong các ti□ m ăn ngoài mi□ n B□ c. Tôi □ i nghĩ, hay ông ta bi□ t tôi là cán b□ ch□ đ□ m□ i qua qu□ n áo m□ c trên ng□□ i nên x□ ng hô nh□ v□ y? Tôi g□ i n□□ c u□ ng và ng□ m đ□ ý xem sao. Nh□ ng không, b□ t c□ có khách nào vào quán, ng□□ i h□ u bàn này cũng m□ t cách ti□ p đón nh□ v□ y. R□ t t□ nhiên, □ ch s□ mà không khúm núm ho□ c hách d□ ch.

M□ t thay đ□ i đã đ□ n trong lòng tôi mà tôi bi□ t đi□ u này cũng s□ đ□ n v□ i b□ t k□ ng□□ i nào t□ mi□ n B□ c xã h□ i ch□ nghĩa khi đ□ t chân vào mi□ n Nam □ th□ i k□ đó. Sài Gòn hay nói r□ ng ra c□ mi□ n Nam không ph□ i là m□ t xã h□ i □ c h□ u, nghèo nàn, đói kh□, đ□ y r□ y c□ nh ng□□ i bóc □ t ng□□ i nh□ bao lâu nay ng□□ i dân mi□ n B□ c đ□□ c (hay b□ ) báo chí, đài phát thanh Hà N□ i... mô t□ v□ con ng□□ i và xã h□ i c□ a ch□ đ□ Ng□ y quy□ n tay sai đ□ qu□ c M□. Đây là mô hình c□ a m□ t xã h□ i văn minh và ng□□ i nào đ□□ c s□ ng trong xã h□ i này qu□ th□ t may m□ n h□ n s□ ng □ xã h□ i xã h□ i ch□ nghĩa t□ i mi□ n B□ c. Ti□ c thay! M□ t xã h□ i nh□ v□ y □ i v□ a b□ c□□ p m□ t đi.

Ph□ m Th□ ng Vū